

1928

G O S P O D A R

Št. 15.

Nujna prošnja družinam.

Ljubljanski škofijski list z dne 28. julija t. l. prinaša sledeči čas zelo primerni in uvaževanja vredni poziv g. ljubljanskega knezoškofa:

Od leta do leta se množe prestopki javne morale. Posebno sveta sramežljivost se od dne do dne bolj zatira. Zdi se mi v tem točen sistem. Vsako leto gre na tej polski poti en korak dalje, da se čut sramežljivosti polagoma nevede uničuje.

Vse to opažam globoko užaljen. Jugoslovanski škofje smo se o tej prežalostni, sramotni zadevi večkrat razgovarjali. Večkrat sem že nameraval očitno nastopiti zoper te razvade, ker pa je stvar vedno hujša, se mi zdi, da ne smem več molčati. Vse družine, posebno one po mestih in trgih nujno prosim, da ne bi dopuščale vsaj sledečih dveh nespodobnosti.

1.

Obleka je za to, da polepša telo, da ga varuje prehlajenja in bolezni in da ščiti sveto sramežljivost. Toda kroj obleke naših deklet in žena temu trojnemu namenu naravnost nasprotuje.

Naj bo obleka lepa in čim bolj okusna. Vprašam pa, je li lep in okusen kroj, če obleka ne sega niti do kolen, če ne pokriva prsi in pleč? In kaj naj rečem o krilu malih deklet?

Vprašam, varuje li taka obleka telesno zdravje posebno v zimskem času? Zdravniki vedno glasneje trdijo, kako hitro se kviri zdravje dotičnih deklet in žena, trdijo, da se množe slučajni smrti v najlepši mladosti.

Vprašam, ali taka obleka varuje sveto sramežljivost? Res, kazati nekoliko telesne golote ni takoj greh, vendar težko je meje točno začrtati. Akoravno ni greh, pa vendar večja mera golote žali čuvstvo sramežljivosti, povečuje pri dekletu naravno poželjivost in vzbuja v radovednih moških najhujše najgrše strasti. Pri obojnem spolu se tako odpira pot k razuzdanosti od prve do zadnje stopnje.

Kaj naj rečem o deklicah s tako kratkimi krili! Opažam, kako se mala deklica sramuje, posebno tedaj, kadar sede ali se prikloni. Polagoma se pa prirojeni čut sramežljivosti zamori, deklica postaja vedno bolj nespodobna, ne le v samotni, ampak tudi v javnosti. In ko dorase...

Očetje in matere, prosim Vas, pri Bogu Vas zarolim: odstranite iz svojih družin tako nespodobno, nekrščanski kroj obleke pri sebi in pri otrocih! Ako se ne bojite Boga, ki splošne grehe tudi splošno kaznuje, usmiliti se vsaj otrok, da se ne pogrezuje v nečistost, ki škoduje ne le duši in razvoju dušnega življenja, ampak tudi telesu in telesnemu zdravju. Zrušite grozno tiranijo nespametne in pogubne mode! Ženska družstva, na noge v boj za dekliško čistost, v boj zoper javno nespodobnost, ki ravno dekliško telo najbolj kviri in omadežuje.

2.

Druga neznosna nespodobnost se godi pri skupnem kopanju obojega spola. Le kopajmo se, da si ohranimo telo čisto, močno, zdravo!

Toda ali se le količkaj sramežljiv človek ne bo užalostil v dno duše, ko vidi, kako se možko in žensko, mlado in staro kar skupaj koplje v Ljubljani, v Savi, v Bistrici, v Sorci, v Blejskem jezeru itd.! Mnogi so celo tako nesramni, da samo v kopalni obleki gredo na polje, v vas med ljudi. Res, ni koj greh, toda je bližnja priložnost v greh. Vsak nespodoben pogled vzbuja poželjive strasti, ki so hoté vzbujene že greh in vodijo k večjim nesramnostim, o katerih še govoriti ne maram. In kako se ognusi domišljija ob takih prilikah!

Zaklinjam Vas, dragi starši, varujte se Vi takega kopanja, pa varujte tudi svoje otroke, da se ohranijo čisti. Pri tej priliki prosim vse župane in občinske odbore, da z ostrim, odločnim nastopom preprečite take razbrzdane, ki uničujejo sramežljivost in vodijo v najgrše hudobije.

Šesta božja zapoved velja zmeraj! Ne izivajte Boga, ki je neskončno potrpežljiv in prizanesljiv, ki pa je tudi neskončno pravičen in strahovito udari, ko mera hudobij prikopi do vrha!

V Ljubljani, na dan sv. Bonaventure 14. julija 1928.

† Anton Bonaventura, škof.

Narodni poslanec Vladimir Pušenjak:

Trgovinska pogodba z Avstrijo.

2. Delo poslancev SLS.

Predno je prišlo do pogajanj z Avstrijo, so poslanci SLS s potrebnimi podatki nastopili v zunanem ministertvu, generalni direkciji carin, informirali so člani komisije, določene za sklepanje pogodbe. Uspeh tega dela je bil ta, da so se lansko leto, ko so se pričela pogajanja v Belgradu, ista kmalu prekinila, ker niso naši zastopniki hoteli pristati na pogodbo, kakor jo je pač predložila Avstrija. Avstrijski zastopniki so odpotovali in so se pogajanja po preteku več ko pol leta nadaljevala na Dunaju. Pri drugih pogajanjih na Dunaju so Avstrijci znatno popustili in so, kakor v uvodu omenjeno, naši zastopniki pogodbo podpisali. Res je, da so mnoge carine povišane, a Avstrijci niso popustili, kakor tudi mi ne popuščamo v zadevi uvoza vin, ker pač mora vsaka država voditi carinsko in trgovsko politiko v interesu lastnih državljanov in ne državljanov sosedne države.

Bilo bi samo eno mogoče: ne podpisati pogodbe in začeti carinsko vojno z Avstrijo. Kaj bi nam to koristilo? Silno malo ali nič. Ako bi stopili v carinsko vojno, bi ne bilo našemu živinorejcu prav nič pomagano, ker bi Avstrija ne dobavljala niti toliko živine, mesa itd. od nas, kakor ga dobavlja sedaj, a na drugi strani bi celo inozemstvo, ki podpira Avstrijo radi tega, ker postaja potem resnega, smotrenejša gospodarskega dela velevažen gospodarski faktor v srednji Evropi, obsojalo naše postopanje ter bi

mi izgubili vsak ugled in kerdit v inozemstvu. Saj je tudi Čehoslovaška in Ogrska prišla v isti položaj ko mi, a nikjer se ne dolži, ker je Avstrija povišala carine za uvoz kmet. pridelkov.

3. Nauk za nas.

Kakor je Avstrija s smotrenim delom in s pomočjo inozemskih posojil uspela, da postane kot industrijska država skoraj neodvisna glede uvoza kmet. pridelkov, tako moramo i mi stremeti za tem, da s pomočjo inozemskih posojil povišamo kmetijsko produkcijo, zmanjšamo stroške pridelovanja ter potom zadružništva osobito v Sloveniji, katera je večino svoje živine izvažala v Avstrijo, našo živinorejo v tem pravcu, da preidemo k odgoji plemenske živine. Vse alpske dežele, kakor Gornja Štajerska, Tirolska, Solnograška in Švica so šle to pot in zaznamujejo odlične uspehe. Kaj smo pa mi od leta 1919. do danes storili? Do lanskega leta se ni dovolj mislilo na to, da treba pri nas kmetijstvo povzdigniti, mislilo se je, da bo vedno mogoče vse kmet. pridelke ugodno vnovčiti v sosednjih državah, niti najmanj se ni mislilo na pospeševanje kmetijske proizvodnje. Priznati moramo, da bi za potrebne znatne melioracije, za regulacije rek in potokov, za okrepljenje kmet. zadružništva itd. bila potrebna znatna sredstva, katerih pa naša država ne zmora. Zato je nadvse hvalevredna odločna akcija Vukičeve vlade, ki je šla za tem, da se sklene večje posojilo v inozemstvu, iz katerega bi se znaten del uporabil za povzdigo kmetijstva. Proti tej akciji so se dvignili samostojni demokrati in radičevci, katerim je ljubše, da propade kmetijstvo, kakor da bi vlada, v kateri oni ne sede, uspela s posojilom v inozemstvu iz škodoželjnosti, ker oni niso ničesar dosegli, četudi so nad 6 let po prevratu bili v vladi.

Ne smemo pa tudi vsega pričakovati od vlade. Imamo kmetijsko družbo, imamo znatno zadružno organizacijo, imamo lepo število strokovnjakov, ki jim leži na srcu napredek živinoreje; vsi ti činitelji bi s podporo države lahko v času od prevrata do danes mnogo storili za napredek živinoreje v Sloveniji, za odgojo plemenske živine. Da se ta cilj doseže, da se združi vse za napredek živinoreje vnete delavce v strnjeni vrsti, se je kmalu po prevratu sklicalo zborovanje zastopnikov vseh gospod. organizacij (kmet. podružnic, zadrug, kmet. šol) in gospod. strokovnjakov, večinoma živinorejcev na kmetijski šoli v St. Jerneju ob južni železnici, na katerem se je predložil obširen program za napredek živinoreje, kateri se naj izvede potom dobro urejenih živinorejskih zadrug in posebne Zveze živinorejskih zadrug, na način, kakor se to vrši v vseh naprednih državah. Zastopniki Kmetijske družbe, v prvi vrsti samostojni demokrat Lovro Petovar, so z vso veličencovanje bikov v mnogih okrajih ugotodosegli, ker so jim nasledili i nekateri našl pristaši, da se je sklenilo, da se bo pospe-

ševanje živinoreje vršilo potom živinorejskih odsekov Kmet. družbe. Kmalu bo minulo 9 let od omenjenega zborovanja, o delovanju živinorejskih odsekov ne slišimo nič, pač pa vemo, da so letos komisije za licencovanje bikov v mnogih okrajih ugotovile, da so plemenjaki mnogo slabši, ko v prejšnjih letih. Ne opažamo napredovanja, temveč — nazadovanje v živinoreji, četudi je vodstvo Kmetijske družbe v — »naprednik« rokah. Živinoreja v Sloveniji bo v bodoče le tedaj dobičkanosna, če se bo odgajala v Sloveniji plemenska živina, ki bo našla vedno odjemalce doma v naši državi. Zato posvetimo po vzgledu Avstrije vso skrb povzdigi naše živinoreje, da se v časopisju gospodarske razmere stvarno in brez vsake demagogije obravnavajo.

Bukov žir.

Letos je izredno dobra letina bukovoga žira ali bukvice, kakor je ni bilo že od 1918. leta. Ker pa bukev ne rodi redno kakor n. pr. hrast, zato se naši kmetovalci ne zanimajo mnogo za njen plod. In vendar je ta še bolj redilen kakor hrastov želod. Da mukome dobro oceniti redilno vrednost bukovoga žira, moramo poznati njegovo sestavino.

Bukov žir neoluščen vsebuje približno 11 odstotkov toščice, 13 odstot. beljakovin, 28 odstotkov toščice ali olja, 26 odstotkov škrobnih snovi, 18 odstotkov surovega vlakna in 4 odstot. pepela ali rudninskih snovi. Prebavnih beljakovin je nad 10 odstotkov in njegova škrobna vrednost znaša 86.5 točk. Če ga v tem pogledu primerjamo z drugimi krmili, vidimo, da jih v hranilni vrednosti znatno prekaša. Tako znaša škrobna vrednost želoda 2.4, lanenih tropin 71.8, palmovih tropin 78.8 točk. Iz tega se torej vidi, da je mnogo bolj redilen nego vsa navedena tečna krmila.

Ker ima žir mnogo beljakovine in toščice, se krmi le prašičem-pitancem, pa tudi pitalni govedi. Mladi živini in še posebno konjem ga ni umestno krmiti. Tudi prašičem ga ne smemo pokladati v prevetliki množini. Najbolje ga je preje zdrobiti ali skuhati.

Drugače je, ako pasemo prašiče po bukovem gozdu; tedaj ga živali požrejo samo toliko, kolikor jim ravno prija, in ker si pri tem poiščejo tudi druge hrane, črve, polže, korenine in primerna zelišča, jim tudi žir bolj hasne nego ob enostranski hrani.

Ker pa nimamo v Sloveniji povsod bukovih gozdov tako blizu hiš, da bi lahko vanje gnali prašiče na pašo, smo največkrat prisiljeni krmiti prašiče z žirom doma. Če sami nimamo bukovih gozdov, skušajmo dobiti dovoljenje za nabiranje žira za krmo od njih lastnikov. Ti bodo rade-

volje šli na roko prašičerejcem in proti mali odškodnini dovolili pobiranje žira po svojem zemljišču.

Nabiranje žira je posel za otroke in za drugo delo manj sposobne osebe. Pobiramo ga deloma posamezno z roko; tam pa, kjer ga je mnogo padlo z drevesa, ga pograbimo z grabljami in napolnimo ž njim vreče. Lahko pa tudi otresemo žir z bukke s koli in ga vlovimo v velike odeje, položene pod drevo. Doma tako nabrani žir očistimo listja in vejice, kolikor ga rabimo, ga pokrmimo, ostalo pa posušimo v peči za poznejši čas. Posebno pozimi, ko ni druge tečne krme, nam žir izvrstno za-leži pri pitanju prašičev.

Luščina žira je grenka in slabo prebavljiva, vsled tega je boljše, če žir csušimo v peči in ga zdrobimo v navadnih mlinih. Pri tem odpadejo luščine in jih je lahko odstraniti. Glede množine žira, ki ga smemo pokladati, zadostuje za pitance po 2 kg na dan in glavo. Najbolje je zmešati ga z ostalo krmo.

Z ozirom na sušo, ki nam je vzela mnogo pridelkov in krme, priporočamo kmetovalcem, da izkoristijo letošnje dobro žirovo letino in zbirajo ta plod ali ga popasejo po bukovih gozdih s svojimi prašiči.

Ose in sršeni.

Te nadloge je toliko po naših krajih, da uniči včasih, zlasti ob slabih letinah, še tisto malo, kar je ostalo na drevju. Silno se je razplodil škodljivec letos, ko ima za svoj razvoj tako ugodno vreme. Posebno nas jezi, ker se ta škodljiva golazen poloti seveda najboljših sort in najlepših sadov. Včasih se na sadju niti ne pozna, da ima tako ljubeznive goste. Šele slučajno, ko hočemo odtrgati kak prav lep sad, vidimo, da visi na drevesu sam meh. Koliko pa je sadja, ki je samo načeto ali na pol izjedeno! Tu pa ne gre samo za tisto škodo, ki jo prizadenejo ose in sršeni sami. Ta škoda se še močno pomnoži, ker se načetega sadja lotijo potem tudi druge sladkosnede in pa gniloba.

Osam in sršenom gre v elast posebno vse sladko sadje, kakor marelice in hruške; pa tudi boljših poletnih in jesenskih jabolok ne pustijo v miru. Znano je, kako škodo prizadevajo vinogradom, ker načetjajo sladko grozdje, da se potem še na druge načine kvari. Še deževno, hladno vreme jih ne zadrži od vsakdanjih obiskov. Take dni še posebno tišče v sadje ob stenah in v shrambah. Posebno nadležne so v moštarnah, kjer silijo v sadni mlin, v prešo, v kadi in celo v sode — sploh kjer čutijo sladko tekočino.

Ose žive v družbah v večjih ali manjših gnezdih, ki jih prilepijo v podstrešnih in v raznih drugih zavetjih. Sršeni napravijo gnezdo najrajši v duplih in v podstrešjih. Nekatere ose pa prebivajo tudi v zemlji. Čez poletje je v gnezdih nekoliko samice, ki samo zalagajo jajčeca, nekaj samec, največ pa delavk, ki skrbe za hrano vsej družini. Na zimo pa poginejo samci in vse delavke. Samice pa prebijejo zimo v raznih skrivališčih. Spomladi začno

samice zalagati jajčeca, iz katerih se odgoje delavke. Družina se množi bolj in bolj ter šteje jeseni včasih že na stotine članov, zlasti delavk. Odtod tolik naval os in sršenov na sadje zlasti v pozni jeseni.

Ose in sršene zatiramo na razne načine, ki so bolj ali manj uspešni. Začeti moramo takoj spomladi, dokler letajo posamezne samice, ki so ostale čez zimo in ki sedaj ustanavljajo nove družine. Koli kor takih prvih mater pobijemo, toliko družin bo na jesen manj. Zato je jako važno, da zlasti zgodaj spomladi zatremo vsako oso, ki jo dosežemo. Čez poletje jih zadenejo najbolj v živo, ako jih zajamemo v gnezdih in jih vse naenkrat uničimo. Zvečer, ko so vse skupaj, naglo odrežemo gnezdo, da pade v nastavljeno vrečo, ki jo hitro zadrgnemo. Pokončamo jih najlaže s kropom. Tako brez nevarnosti uničimo tudi največje sršenovo gnezdo. V duplih je treba zvečer zamašiti razen enega, vse izletavnice; v tisti pa, ki ostane odprta, zažgemo nekoliko žvepla. Ko mislimo, da je žvepleni plin prodril v notranjost dupla, zamašimo še tisto izletavnico. Gnezda, ki više na drevju in na takih krajih, kjer ni nevarnosti za ogenj, zažgemo zvečer z gorečo bakljo. Tu je treba pa že več previdnosti, ker zlasti sršeni, ki uidejo ognju, sikaajo na ves strani, da bi odgnali sovražnika. Težje je priti do živega osam v zemlji, zlasti ker so včasih precej globoko. Ko najdemo gnezdo in glavni vhod, zamašimo vse stranske vhode. Potem pa vlijemo skozi glavni vhod pa litrov 20—30 odstot. raztopine arborina.

Mnogo os in sršenov se polovi tudi v posebno v to svrhu prirejene steklenice, v katere vlijemo kako vabo, n. pr. z medom osajenega žganja, ki mu primešamo nekoliko octa. Tudi v vodi raztopljen mel ali celo sama sladkorna voda zadostuje. Z istim uspehom lahko uporabljamo navadne steklenice z malo bolj širokim vratom, ki jih obesimo po drevju in nalijemo do ene tretjine s kako prej omenjeno sladko vabo. Na ta način polove na tisoče os in sršenov.

Najboljše, najprijetnejše, najzanesljivejše

sredstvo za čiščenje ZELODCA in ČREV za OTROKE in ODRASLE je:

PRASEK

MAGNA
PURGA

Ako redno jemljete po vsakem obroku na spici nožu v pol čaše vode prašek MAGNA. Vam pospešuje prebavo in preprečuje trlovratno ZAPRTJE.

ODSTRANJUJE

preobilo kisline v želodcu, neprijeten dah iz ust, pehanje, vzdigovanje, gorečico.

ZDRAVI

katar ZELODCA, katar ČREV, bolezn JETER, krče v želodcu, humeroidi, tvoro v želodcu.

Dobite ga v vsah lekarnah: 1 zavoje s točnim navodlom 4 Din ali naročite na naslov: LABORATORIJ »ALGA«, SUSAČ, Tvrniška ulica št. 45 in priložite pisma 10 Din v znakah za 2 zavoje.

Priporoča se PRVI SLOVENSKI ZAVOD

Vzajemna zavarovalnica

LJUBLJANA — DUNAJSKA CESTA 17,

ki je edini te vrste — Podružnice: v CELJU, Breg št. 33 — ZAGREB, Hacelnova ulica 12 — SARAJEVO, Korotičeva ulica 15 in v SPLITU, ulica XI. puka.